STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE EFEKTYWNOŚCI FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO W POLSCE

MAKSYMILIAN BĄK

Celem głównym rozprawy doktorskiej było ustalenie siły i kierunku oddziaływania kluczowych czynników makroekonomicznych na poziom efektywności finansowej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce w latach 2005-2018. Cel ten zrealizowano przez ustalenie siły i kierunku oddziaływania kluczowych czynników makroekonomicznych na rentowność sprzedaży netto, rentowność aktywów ogółem, rentowność kapitału własnego oraz marżę EBITDA przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w latach 2005-2018. Badaniami objęto 215 średnich i dużych przedsiębiorstw zatrudniających co najmniej 50 pracowników. Próba była losowa, a jej liczebność stanowiła 15% populacji generalnej, w związku z tym wyniki badań uznano za reprezentatywne w stosunku do dużych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących w przemyśle spożywczym w Polsce.

W badaniach wykorzystano dynamiczne modele panelowe. W modelowaniu zastosowano zmienne objaśniające występujące w metodzie Pięciokąta Stabilizacji Makroekonomicznej (PSM). Obliczenia wykonano dla dwóch grup zmiennych objaśniających, które różniły się w zależności od sposobu ujęcia PKB. Do zmiennych w Grupie 1 zaliczono: zmienne występujące w metodzie PSM, zaś w Grupie 2 zastąpiono dynamikę PKB dynamiką: spożycia, akumulacji, eksportu oraz importu. W toku badań stwierdzono, że uwzględnienie w modelowaniu zmiennych z Grupy 2 przyczyniło się do poprawy precyzji modelowania.

Na podstawie badań stwierdzono, że ważniejszym czynnikiem kształtującym efektywność finansową przedsiębiorstw przemysłu spożywczego była stopa inflacji. Jej wzrost wiązał się ze spadkiem efektywności finansowej w przemyśle spożywczym ogółem i jego sektorach, podczas gdy spadek stopy inflacji oddziaływał na wzrost efektywności finansowej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego. Wskazuje to na ważną i potencjalnie stymulacyjną rolę polityki monetarnej państwa w odniesieniu do możliwości zwiększania efektywności finansowej oraz w konsekwencji wartości przedsiębiorstw w tym przemyśle i jego sektorach.

Wyniki badań potwierdziły istnienie pozytywnej i istotnej statystycznie relacji między dynamiką PKB i efektywnością finansową przedsiębiorstw przemysłu spożywczego. W warunkach stabilizacji inflacji, wzrost wartości przychodów ze sprzedaży dokonywał się na ogół na drodze wzrostu produkcji, co wiązało się z pełniejszym wykorzystaniem czynników produkcji. Poprawa efektywności wykorzystania czynników produkcji, która oddziaływała pozytywnie na wzrost gospodarczy, znalazła także odzwierciedlenie m.in. w zmniejszającym się poziomie bezrobocia, które przełożyło się z kolei na wzrost konsumpcji.

Wyniki badań dowiodły, że spadek stopy bezrobocia prowadził w okresie badawczym do wzrostu efektywności finansowej przedsiębiorstw funkcjonujących w ramach przemysłu spożywczego. Konsekwencją wzrostu zatrudnienia w gospodarce było m.in. zwiększenie dochodów wydatkowanych na zaspokajanie potrzeb konsumpcyjnych i inwestycyjnych. W rezultacie, przy wysokim udziale wydatków na artykuły żywnościowe w wydatkach konsumpcyjnych ogółem (ok. 25% w latach 2005-2018), zwiększeniu uległa także wartość przychodów ze sprzedaży przedsiębiorstw przemysłu spożywczego, co w warunkach ogólnej stabilności cen prowadziło do zwiększenia ich podaży.

Badania wykazały, że wzrost relacji salda rachunku obrotów bieżących do PKB oddziaływał w okresie badawczym na wzrost poziomu efektywności finansowej w przemyśle spożywczym. Ocena wpływu tego czynnika na poziom efektywności finansowej jest zatem zbieżna z metodą Pięciokąta Stabilizacji Makroekonomicznej. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono także, że relacja salda budżetu państwa do PKB oddziaływała niejednoznacznie na efektywność finansową przedsiębiorstw w badanych sektorach przemysłu spożywczego. Stwierdzone różnice w kierunku oddziaływania tego czynnika na efektywność finansową sektorów przemysłu spożywczego, mogą wynikać ze zróżnicowania uwarunkowań prowadzących do powstania deficytu, a także ze struktury wydatków budżetu państwa.

Słowa kluczowe: efektywność finansowa, przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego, uwarunkowania makroekonomiczne